

Tvings kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

JONAS BARROS ERIKSSON & HENRIK NILSSON 2021-01-08

LASERNA
RESTAURERING

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Tvings kyrka

Fridlevstads församling, Karlskrona-Ronneby kontrakt, Lunds stift, Tving socken, Tving 4:8, Karlskrona kommun, Blekinge län, Blekinge.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Tving ligger knappt 25 kilometer nordväst om Karlskrona. Socknen är Blekinges till ytan största och genom det svagt kuperade landskapet bestående av odlings- men framförallt skogsmark och ett flertal sjöar slingrar sig Nättrabyån, som också passerar i dalgången nedanför kyrkan. En kyrka har funnits på platsen sedan medeltiden men mänsklig aktivitet har förekommit betydligt längre än så, då flertalet sten- och järn-åldersfynd i form av rösen och stensättningar har påträffats i området.

Att kyrkan har placerats nära en vattenled är något som kännetecknar ett flertal kyrkor i Blekinge, medan det storslagna läget med placering på en höjd invid en dalgång hör till ovanligheterna. På så vis är kyrkan också ett tydligt landmärke

*Flygbild över Tvings kyrka 2014, tagen från nordöst. Överst i bild syns Nättrabyån.
Foto: Pär-Martin Hedberg.*

i omgivningarna. I väster ansluter odlingsmark på andra sidan bygatan medan kyrkoanläggningen i övriga väderstreck mestadels omges av partier av barr- och lövskog med insprängd villabebyggelse från främst 1900-talet. I söder återfinns den gamla folkskolan från 1840-talet som idag fungerar som församlingshem.

Kyrkobyggnaden

Under perioden 1760–1860 uppfördes tretton nya kyrkor i Blekinge. En av dessa var Tvings kyrka. Bygget utfördes 1841–1843 och för ritningarna, daterade 1838, stod arkitekten Carl Ståhl vid Överintendentsämbetet. Johan Gustaf Rosenlund, murarmästare tillika klockare från Tving, hade rollen som byggmästare och församlingens invånare kom att bidra med dagsverken för att slutligen kunna inviga en av Blekinges rymligaste landsortskyrkor med plats för 1200 personer.

Om Tvings medeltida kyrka som tidigare låg på platsen är uppgifterna mycket knapphändiga, men den antas ha uppförts kring år 1200 och omnämns tidigast i skrift 1460. 1817 dömdes kyrkan, som vid tillfället rymde omkring 260 personer, ut som för liten och otjänlig. Trots att den revs så sent som 1841 är dess utformning inte helt känd, och den enda avbildningen återfinns på storskifteskartan från 1797 som vagt visar en byggnad som kan tolkas ha långhus och rakt avslutat kor. I början av 1800-talet ska kyrkan ha haft vapenhus. En klockstapel omnämns 1730 och ersätts med en ny 1793.

Tvings nya kyrka uppfördes i gråsten som brutits i trakten och med tegel från Tromtö. Fasaderna spritputsades och avfärgades i vitt. Taket var från början spånklätt men byttes senare mot tjärpapp. Tidigare nämnda Rosenlund stod för murarbeten och för arbeten i trä ansvarade byggmästaren Jonas Elmqvist från Vederslöv. Den ljusa nyklassicistiska byggnaden fick sin första orgel 1847, byggd av Anders Jönsson Åberg i Hjortsberga. Tvings kyrka sällar sig därmed till de tre sockenkyrkor som fick en orgel före 1860. Bakom ritningen till orgelfasaden, upprättad redan 1844, stod arkitekten Johan Fredrik Åbom vid Överintendentsämbetet. Två järnkaminer värmdes upp långhuset och fanns placerade invid kyrkans södra och norra ingång. Några inventarier kom att återanvändas från den äldre kyrkan, däribland ett rikt skuret altarskåp av trä från tidigt 1500-tal.

Kyrkan har efter uppförandet genomgått relativt få förändringar. 1915 tillkommer nuvarande dopfont i ek genom donation från församlingsföreningen. 1931–1932 utför domkyrkoarkitekt Eiler Græbe en större renovering som bland annat resulterar i att kyrkans fasader kalkas om i gulvit ton samt att lanternin och fönstersmygar avtäcks med kopparplåt. Interiört får vapenhuset nya dörrar, innerfönstren förses med katedralglas och bänkarna byggs om för ökad komfort. Bänkdörrarna och orgelläktaren marmoreras medan altarskåpet från 1500-talet konserveras och flyttas in till långhuset efter att ha förvarats i sakristian. Därtill dras värmeledning med lågtrycksånga in. 1954 elektrifieras kyrkan och fyra år senare utarbetas ett förslag för toalett och skrudskåp i sakristian. En ljuskrona i mässing hängs upp över altaret 1963, 1967 införskaffas nuvarande orgel och 1974 tillkommer ytterligare två ljuskronor. Tre år senare installeras högtalarsystem och året därpå isoleras vinden.

Interiören fotograferad 1915. Förutom läktarunderbyggnaderna och kaminerna som döljs bakom kolonnerna är skillnaderna mot dagens kyrkorum knappt märkbara. Bild från ATA, fotograf William Andersson.

Efter förslag från 1985 av Johan Ellfors vid K-konsult, Växjö förses sakristian med skåpsinredning från Arvid Jönssons Möbelfabrik i Lönsboda. Delar av långhuset och bänkraderna under läktaren tas i anspråk för bland annat toalett, förråd och kapprum. Året därpå tillkommer en utvändig handikappramp vid långhusets södra portal. 1993 inköps en kororgel och vid en renovering 1997 utförs underhållsarbeten såväl exteriört som interiört. Kyrkorummet, fast inredning och inventarier målas till stor del om. Färgsättning av inredning och inventarier sker efter färgundersökning av konservator. Nytt värmesystem med bänkvärmare installeras. Under 2000-talet uppdateras ljud- och värmesystem och brand- och inbrottslarm installeras. Arbetena under 2010-talet har främst underhållsmässig karaktär, däribland ommålning av fönster och dörrar utvändigt samt reparation av lillklockan.

Exteriör

Kyrkans planform utgörs av kvadratisk västtorn, rektangulärt långhus med fullbrett kor samt rektangulär sakristia i öster. Tornet är något indraget i långhuskroppen och långhuset har svagt framskjutande entrépartier i norr och söder. Byggnaden är huvudsakligen uppförd av gråsten och fasaderna är spritputsade och kalkavfärgade i vitt. Dörr- och fönsteromfattningar är utförda i tegel och slätputsade. Sockeln är skråkantad och dess spritputs avfärgad i grått. Ytterhörn och portaler markeras av

slätputsade pilastrar vars kapital är integrerade i den profilerade och slätputsade takfotsgesims som återfinns på samtliga byggnadsdelar. Långhusets och sakristians sadeltak, det senare flackt och valmat, är avtäckta med rött enkupigt tegel medan tornets tälttak och lanternin är belagda med kopparplåt. Samma material återkommer i lanterninens kors, på den skorsten som återfinns i sadeltaketsnock i öster samt i fönsterbleck och avtäckningar över entréer mm.

Huvudentrén i tornets västfasad utgörs av en rakt avslutad pardörr med rödmålad panel, upptill liggande och nedtill i rombiskt mönster. En gråstenstrappa om fyra steg samt smidesräcken utmed fasaden leder upp till entrén som ramas in av en oputsad omfattning i granit. Ett profilerat och plåtavtäckt listverk återfinns mellan portalen och en inmurad stenplatta med texten "UPPBYGD UNDER KONUNG CARL XIV JOHANS REGERING ÅREN 1841–1843". Strax ovanför stenplattan finns ytterligare ett listverk under ett lunettfönster i vitmålat trä, med två lufter och radiell spröjsning. De norra och södra fasaderna är identiskt utformade, med rektangulära tvåluftsfönster i gråmålat trä vid vapenhuset små rundfönster i tornvåningen. Klockvåningen har i samtliga väderstreck parställda rundbågiga ljudöppningar placerade i svagt indragna och slätputsade rundbågiga nischer. Ljudluckorna är utförda i liggande rödmålad panel. Lanterninen är utformad som fyra identiska gavelmotiv, klädda med vitmålad locklistpanel och utformade med kraftiga hornpilastrar, frontoner och rundbågiga ljudöppningar som troligen först senare försett med luckor, även dessa i locklistpanel men rödmålade.

Kyrkan från söder.

Norra och södra långhusfasadernas har vardera sex höga rundbågiga fönsteröppningar med småspröjsade fyrluftsfönster i gråmålat trä. Norr- och sydportalerna är identiskt utformade, med dörrblad lika västentréns vilka flankeras av doriska kolonner som tillsammans med hörnpilastrar bär upp en profilerad kraftig arkitrav. På arkitraven vilar visuellt ett rundbågigt överljus vars bågars gestaltning ansluter till övriga fönster. Portalerna kröns av en lagerkrans hängande i en volut, allt utfört i puts. De båda entréerna skiljer sig endast åt i att den norra nås via en trappa av kalksten med trappan i söder, liksom den tillgänglighetsramp som löper utmed fasaden åt väster, är utförd i granit.

Prästingången i sakristians sydfasad utgörs av en rakt avslutad enkeldörr klädd med liggande rödmålad panel och framskjutande slätputsad omfattning. Entrén nås via en fyra steg hög stentrappa med handledare i svartmålat smide. I öster och norr återfinns vardera ett rektangulärt tvåluftsfönster lika de i tornet. I söder finns även ett källarfönster i sockeln som utgör ljusinsläpp till pannrummet som nås via en trappa i norr. Den släta källardörren med rektangulärt överljus är målad i samma kulör som fönstren.

Interiör

Genom huvudentrén i tornet nås vapenhuset med golv och tak av breda furuplank, de senare målade i ljusgult, och vitputsade väggar. Fönstret i söder sitter i en djup nisch och utmed den norra muren löper torntrappan i obehandlad furu med räcke, spjälor och handledare målade i en grå kulör. Utrymmet under trappan är inklätt med gråmålad panel och inrymmer elcentral. Ytterdörrens insida är målad i samma grå kulör som den motstående pardörren med vardera tre speglar och liggande överljus med metallspröjs och antikglas. Utrymmet under läktaren är sedan 1980-talet försett med underbyggnader för andaktsrum i söder samt förråd, vaktmästeri, RWC, läktartrappa och städutrymme, av vilka det sistnämnda nås från långhuset. Underbyggnaderna har väggar av stående vitmålad panel och i den tidigare mittgången ligger samma golv samma typ av brädgolv som i vapenhuset. Taket utgörs av läktarens brädklädda undersida och är målad i samma kulör som vapenhusets tak. Från passagen under läktaren leder en gråmålad pardörr som mot kyrkorummet har tre fyllningar per dörrblad och mot passagen är slät med naror och kraftiga bandgångjärn.

Över långhuset och det fullbreda koret spänner ett vitputsat tunnvalv i trä. Profilerade kraftiga listverk markerar övergången till de vitputsade väggarna. Golven, där korets nivå är två steg högre, är belagda med samma typ av brädgolv som tidigare beskrivits. Naturfärgade sisalmattor ligger i mitt-, sido- och tvärgångarna kring de fyra slutna bänkkvarteren. Orgelläktaren med framskjutande mittparti upptar hela långhusets bredd och vilar på kolonner och pilastrar, av vilka de östra är gråmarmorade medan de västra är vitmålade likt läktarunderbyggnadens panel som de ansluter till. Fler pilastrar och kolonner finns inbyggda i underbyggnaderna. Den gråmålade läktarbarriären är utförd i ramverkskonstruktion med marmorade fyllningar. Fönstren sitter i djupa rundbågiga nischer och innerbågarna i gråmålat trä har likt ytterbågarna fyra lufter men betydligt enklare spröjsning, med endast en liggande spröjs vardera i de nedre

Kyrkorummet mot koret i öster.

lufterna. Syd- och nordportalerna har stickbågiga överljus och flankeras av rundbågiga blinderingar som följer fönsteröppningarnas rytm. Portalernas gråmålade pardörrar har tre fyllningar per dörrblad och äldre beslagning.

Altaruppsatsen på östväggen flankeras av gråmålade pardörrar med delvis helfranska fyllningar, delvis halvfranska i form av romber. Dörrarna har arkitektoniskt uppbyggda omfattningar som kröns av en kornisch. Över varje dörr finns blinderingar i form av rundlar i två språng. Genom diagonala passager i murverket nås inre, enkla dörrblad med ramverk i två grå kulörer och ljusgula fyllningar.

Sakristian har golv belagt med melerad linoleummatta medan väggar och innertak är vitputsade. Den i södra muren placerade prästingången har inre ljusgula dörrblad med tre ljusröda fyllningar vardera, en färgsättning som även återfinns på insidorna av enkeldörrarna mot kyrkorummet. Rummet har fast skåpsinredning för bland annat textilförvaring i öster, mindre wc i väster och är i övrigt möblerat med bord och lösa stolar.

Inredning och inventarier

Tvings kyrka bevarar i stor utsträckning ursprunglig inredning och inventarier. Till viss del är även originalmåleri och -förgyllningar bevarade, medan delar återställdes i ursprunglig skick av konservator Herman Andersson 1997. Om inte annat nämns är följande föremål samtida med kyrkan och möjligen ritade av J.F. Åbom.

Altaret utgörs av ett blockaltare i gråmålat trä.

Altaruppsatsen i nyklassicistisk stil är arkitektoniskt uppbyggd med parställda joniska kolonner som bär upp ett kraftigt entablement med tandsnittsfris samt ett rundbågigt krönparti dekorerat med det allseende ögat i strålglans samt förgyllda stjärnor. Kolonnerna vilar på ett högt postament marmorera i mörkgrått, i övrigt är altaruppsatsen marmorera i ljusare grå och vita nyanser. Den centralt placerade altartavlan med förgylld ram är en olja på duk framställande nattvarden, utförd av Salomon Andersson 1842. Ramens understycke bär inskriptionen: "Minne af kaptenen och riddaren wälborne herr C; A; von Boisman och dess fru Elise Dorothea Boisman född Brasch på Alnaryd, som anmodat denna altar tafla till Tvings kyrka vid dess ombyggnad. År 1843".

Den halvrunda *altarringen* är uppbyggd av en i mörkgrått marmorera sockel, ljusgråa svarvade balusterdockor samt överliggare och knäfall klädda med gul sammet. Innanför altarringen är golvnivån ett steg högre än övriga koret.

Predikstolen med tillhörande baldakin som är placerad strax öster om nordportalen tillverkades 1842 av Peter Lindh, spegelfabrikör i Karlskrona. Karaktären är relativt enkel och kan antas utgå från typritningar från Överintendentsämbetet. Liknande predikstolar finns bland annat i Eringsbodas, Backaryds och Ölkehults kyrkor, alla i Ronneby pastorat. Korgen med rund planform indelas av pilastrar mellan vilka återfinns ramverk där kristna symboler som lagtavor, kalk och ett kors med strålglans framställs i skuren och förgylld relief. Det klockformade understycket avslutas med godronnering och en pinjekotte. Bokstödet har en putto som konsol och såväl korg, baldakin som trappbarriär är rikligt prydda med förgyllda dekorelement som flambeau, kymation, fleuroner, rosetter och akantus. Baldakinen kröns av ett kors och innertaket men en centralt hängande duva ramas in av fransdekor.

Predikstolen med baldakin, trappa och draperimålning.

På väggen mellan baldakin och predikstol återfinns en draperimålning i mörkblått med förgyllda fransar och tofsar.

Dopfunten i snidad ek tillkom 1915. Planformen är oktagonalt, där profilerade listverk markerar övergången mellan foten, det smalare skaftet och cuppan. Formspråket är enkelt, med drag av nygotik och jugend. På cuppens sidor framställs förgyllda kors och bemålade växtornament i skuren relief. I överkant avslutas cuppan med en hålkäl och repstav. Till dopfunten hör ett dopfat i mässing. I det närmaste identiska dopfuntar, med varierande ytbehandling, återfinns i Eringsbodas och Ölkehults kyrkor, där den förra uppges vara tillverkad 1910 av Johannes Petters i Gäddegöl i Eringsboda socken.

Den slutna *bänkinredningen* är uppdelad i fyra kvarter kring mitt-, tvär- och sidogångar. Bänkar finns även i korets nordöstra och sydöstra hörn. Bänkgavlar är släta medan dörrar och ryggstöd är uppbyggda som ramverk med fyllningar, där dörrarnas är försedda med marmoreringar från 1932 i grått och gult. Bänkarna har i övrigt alltid varit gråmålade, nuvarande bemålning tillkom 1997 då även de främre bänkradernas numrering återskapades. De främre bänkskärmarna är försedda med skjutbara grindar med spjälverk utformade som lyror, vilka kan användas för att stänga av gångarna mot koret. Vid 1930-talets restaureringen togs bänkrader bort och sittbänkarna sänktes och breddades medan ryggstöden vinklades för högre komfort. Bänkrader har även tagits bort under läktaren i samband med läktarunderbyggnadernas tillkomst på 1980-talet.

Orgeln med 25 stämmor är byggd av A. Mårtenssons orgelfabrik i Lund 1967 med återanvända pipor från den ursprungliga orgeln av Andreas Åbergh i Hjortsberga 1847. Från denna orgel bevaras ännu orgelfasaden av gråmålat trä med skuren och förgylld dekor, ritad 1844 av Johan Fredrik Åbom vid Överintendentsämbetet. Uppbyggnaden är tvådelad, med en övre och en under del som båda flankeras av tureller krönte av lyror med strålgans respektive brinnande oljelampor. Nedre delens pipfält indelas av pilastrar och det övre av en rundbågearkad med ett krönparti som är samkomponerat med altaruppsatsens, med strålgans och stjärnor. Det sistnämnda skulle möjligen kunna tyda på att Åbom ritade fler delar av inredningen. Sedan 1993 har kyrkan även en kororgel, tillverkad av Tostareds kyrkorgelfabrik.

I tornet hänger två kyrkklockor. Storklockan är gjuten av Martin Wetterholtz i Karlskrona 1709 och pryds utöver inskriptioner och akantusfriser av Karl XII:s krönte

Altarskåpet från tidigt 1500-tal är idag placerat intill sydportalen.

namnchiffer i en krans av eklöv. Även lillklockan, gjuten av Lars Öhman i Karlskrona 1814, bär inskriptioner och akantusfriser och därutöver en relief framställande Kristus som världsdomare.

Bland kyrkans övriga inventarier av kulturhistoriskt intresse utmärker sig ett altarskåp i form av en triptyk från 1500-talets första decennier. Det polykromt bemålade verket med skulpturer och reliefer skurna i ek har nordtyska influenser och likheter med alster av konstnären Claus Berg från Lübeck. I corpus framställs Nådstolen medan flyglarna bär scener ur Passionshistorien. Altarskåpet står i blindingen väster om den södra portalen på ett ådringsmålat träpostament som sannolikt hört till en tidigare altaruppsats från 1600-talets andra hälft. 1830 omtalas ett skulpterat altare som idag är försvunnet. Bland de yngre inventarierna märks ett flertal identiska mässingslampetter, vardera utformade med tre rundbågiga nischer som kröns av spirande stjärnor. Dessa är utförda av konsthantverksfirman Lars Holmström i Arvika och troligen formgivna av Eiler Græbe eller Lars Holmström. Sannolikt är lampetterna tillkomna vid restaureringen på 1930-talet.

Kyrkogård

Tvings kyrkogårds äldsta delar närmast kyrkan har medeltida anor, till vilken utsträckning är okänt. På en karta från 1844 med den nyuppförda kyrkan har kyrkogården till stor del fått sin nuvarande form. Efter detta har endast två utvidgningar skett, i norr 1879 och i öster 1950. Den första utvidgningen medförde att norra kyrkogårdsmuren revs. I anslutning till dessa arbeten genomfördes också omgestaltningar av den äldre kyrkogården, med kvartersindelningar och gångsystem. 1950 års utvidgning utfördes efter ritningar av arkitekt Anders Edblad, Karlskrona och planteringsanvisningar av Karlskronas stadsträdgårdsmästare Paavo Lindqvist. Kring mitten av 1990-talet tillkom minneslund ritad av trädgårdsarkitekt Ove Magnusson och 2009 askgravlund efter förslag av kyrkvaktmästare Leif Petersson.

Kyrkogården omgärdas idag av en kallmurad gråstensmur utom i norr där avgränsning saknas samt den nya kyrkogården i öster som till största del inramas av en bokhäck. Kring 1800-talsdelarna växer även en trädkrans av lind som förnygrades under tidigt 1990-tal och gränsen mellan de äldsta delarna och utvidgningen i norr markeras av en rad rönnar. Huvudentréerna återfinns i väster och söder, i form av identiskt utformade grindpartier från 1887 i svartmålat smide bestående av stickbågiga pargrindar flankerade av två enkelgrindar. I anslutning till bårhuset i nordväst finns en enklare ingång som tillkom 1937 medan nya kyrkogården har pargrindar i smide i norr och söder men även trappor i slänterna mor öster och norr, vilka idag endast används sporadiskt. Gångsystem och gravplatser är med få undantag, främst östra delen av nya kyrkogården, grusade och gravplatserna indelas av låga infattningshäckar eller stenramar. På den äldsta delen dominerar högresta gravvårdar från 1800-talet andra hälft och 1900-talets första decennier. I enstaka fall förekommer kors och staket i järn. Utöver trädkransen och infattningshäckarna, som till största del är av buxbom, utgörs vegetationen främst av ett antal städsegröna buskar och träd som tuja och

Gamla kyrkogården präglas av högresta gravstenar och grusade gravplatser inramade av infattningshäckar. I bakgrunden syns den före detta folkskolan som idag fungerar som församlingshem.

sockertoppsgran, en hängbjörk i sydväst samt utplanteringsväxter på gravplatserna. Även norra delen domineras av stående gravvårdar men generellt lägre hållna än de på äldsta delen. Gravplatserna pryds bland annat av kärleksört, ormbunkar, rosenbuskar, rhododendron samt formklippta städsegröna buskar. I nordöst ansluter minneslunden som inramas av en spireahäck och en krans av rönnar. Gestaltningen är koncentrerad kring en uppmurad kvadratisk brunn på en yta av smågatsten med ljusbärare och sittbänkar. I den gräsade ytan norr därom finns en rest sten med inskriptionen ”Och se, jag är med eder alla dagar intill tidens ände, Matt 28:20”. Strax söder om minneslunden, i slänten utanför östra kyrkogårdsmuren, finns ett lapidarium för återlämnade gravvårdar.

På nya kyrkogården är samtliga gravstenar lägre, av så kallat portföljformat som blev vanligt vid mitten av 1900-talet, alternativt liggande vårdar typiska för 1900-talets sista decennier och senare. Avenbokshäckar förekommer rikligt och fanns innan 1990-talet även som rygghäckar vid samtliga gravplatser. Växtmaterialet på gravplatserna är av samma typ som på norra delen av gamla kyrkogården. Den gräsbevuxna askgravplatsen smyckas bland annat av en hänglind, murgröna, benved, lavendel och funkia. Gravplatserna markeras av liggande stenar i diabas.

Byggnader på kyrkogården

1937 uppfördes ett bårhus i kyrkogårdens nordvästra hörn av byggnadssnickaren Ture Sundahl från Tving. Byggnaden har slätputsade vitkalkade murverk ovan en låg granitsockel samt sadeltak belagt med enkupigt rött tegel. Södra gaveln har profilerad takfotsgesims och hörnpilastrar. Entrén utgörs av en pardörr med rödmålad panel i samma gestaltning som på kyrkportarna samt ett lunettformat och småspröjsat överljus. Taknocken kröns av en korsglob. En rundbågigt spröjsat överljus återfinns ovan den rödmålade träporten i den östra gaveln.

Öster om kyrkan finns två sentida ekonomibyggnader, vitputsade med sadeltak belagda med rött tegel, inrymmande förråd, personalutrymme och toalett.

Kulturhistorisk karaktärisering för Tvings kyrkoanläggning

Tving ligger knappt 25 kilometer nordväst om Karlskrona. Socknen är Blekinges till ytan största och genom det svagt kuperade landskapet bestående av skogsmark med inslag av odlingsmark och ett flertal sjöar slingrar sig Nättrabyån, som också passerar i dalgången nedanför kyrkan. Det dramatiska läget på en höjd invid en dalgång präglar kyrkomiljön och är ovanligt för blekingska kyrkor. I väster ansluter odlingsmark på andra sidan bygatan medan kyrkoanläggningen i övriga väderstreck mestadels omges av partier av barr- och lövskog med insprängd villabebyggelse från främst 1900-talet. I söder återfinns den gamla folkskolan från 1840-talet som idag fungerar som församlingshem.

En kyrka har funnits på platsen sedan medeltiden men uppgifterna är mycket knapphändiga. Den äldre kyrkan antas ha tillkommit kring år 1200 och omnämns tidigast i skrift 1460. 1817 dömdes den ut som för liten och otjänlig. Den nya kyrkan som uppfördes 1841–1843 efter ritningar av arkitekt Carl Ståhl vid Överintendentsämbetet var en av 13 nyuppförda kyrkor i Blekinge under perioden 1760–1860, en tid som präglades av en stor befolkningsökning. Tvings nyklassicistiska kyrka, som vid invigningen rymde hela 1200 personer, är en av de största landsortskyrkorna i landskapet och som sådan en tydlig symbol för 1700- och 1800-talens demografiska utveckling.

Den nyklassicistiska stilen inom kyrkobyggnade fick sitt genomslag under 1700-talet och var under 1800-talets första hälft förhärskande för nyuppförda helgedomar i landet. Stilen kännetecknas av vitputsade kyrkobyggnader med väl tilltagna långhus, sträng symmetri och kyrkorum präglade av ljus och rymd. En reaktion mot de små och mörka medeltida kyrkor som ännu utgjorde den vanligaste landsortskyrkan. Kyrkotypen har i nedlåtande ordalag benämnts ”Tegnér-lador”, eftersom växjöbiskopen och skalden Esaias Tegnér var en av stilens främsta fanbärare.

Tvings kyrka är med sin välbevarade exteriör, där förändringarna i stort begränsar sig till utbyte av taktäckningsmaterial från spån till tegel, ett välbevarat exempel på en sådan nyklassicistisk kyrka. Tydliga karaktärsdrag är det tilltagna långhuset med fullbrett kor, stora rundbågiga fönsteröppningar, resligt västtorn samt inte minst lanterninens och syd- och nordportalernas tempelgavelmotiv. Ett inte stilfrämmande men ändå mer ovanligt inslag är den lilla sakristian i öster.

Även interiört karaktäriseras kyrkan av ett välbevarat och sammanhållet formspråk, inte minst genom den närmast helt intakta fasta inredningen med altaranordning, predikstol, bänkinredning samt orgelläktare och orgelfasad. Föremålen har var för sig en enkel karaktär men är genom sin samverkan kyrkorummets största upplevelsemässiga tillgång, vilket förstärks av att den ursprungliga färgsättningen i grått med marmorade och förgyllda detaljer återställdes av konservator Herman Andersson 1997. Karaktäristiska inslag som reveterat tunnvalv, vitputsade murverk och en strikt symmetri är också bevarade och senare förändringar märks främst i läktarens underbyggnader, en typ av ombyggnationer med syfte att få in moderna

funktioner i kyrkorna som var mycket vanliga i hela landet under framförallt 1960- och -70-talen. I kulturhistoriskt och konstnärligt hänseende utmärker sig altarskåpet i nordtysk stil från tidigt 1500-tal. Det är ett av Blekinges bäst bevarade och är tillsammans med ett par mindre inventarier den enda materiella länken till den medeltida kyrkan och församlingens äldsta historia. Bland 1900-talets tillägg bör mässingslampetterna från Firma Lars Holmström, troligen tillkomna vid Eiler Græbes restaurering på 1930-talet, med hög hantverksmässig och konstnärlig kvalitet särskilt framhållas.

Tvings kyrkogårds äldsta delar närmast kyrkan har medeltida anor men präglas tillsammans med den norra utvidgningen från 1879 idag av 1800-talets kyrkogårdsideal med strikta gångsystem och grusade gravplatser omgärdade av infattningshäckar eller stenramar och högresta gravvårdar. I enstaka fall förekommer kors och staket i järn. På den östra utvidgningen som tillkom 1950 är gravstenarna lägre, av så kallat portföljformat som blev vanligt vid mitten av 1900-talet, alternativt liggande vårdar typiska för 1900-talets sista decennier och senare. Den ursprungliga gestaltningen har emellertid påverkats negativt av att de för mitten av 1900-talet karaktäristiska rygghäckarna avvecklades på 1990-talet. På kyrkogården representeras även mer sentida gravskick i form av minneslund och askgravplats.

Att tänka på vid förvaltningen av kyrkoanläggningen

- Tvings kyrkas främsta kulturhistoriska värden utgörs av det välbevarade enkla och enhetliga nyklassicistiska formspråket som kommer till uttryck såväl exteriört och interiört som i den fasta inredningen. Detta bör beaktas vid alla eventuella förändringar i kyrkan. Även små ingrepp kan påverka helhetsbilden.
- Altarskåpet från tidigt 1500-tal har synnerligen höga konsthistoriska och konstnärliga värden och ska förvaltas med största respekt. Eventuella ingrepp ska utesluttande utföras av konservator.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen.

Källor och litteratur

Anderson, William, *Kyrkor i Medelsta härad*, Svenska bokhandelscentralen, Stockholm, 1932.

Cinthio, Erik (red.), *Kyrkobyggnader 1760-1860 D. 1 Skåne och Blekinge*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, 1989.

Hadmyr, J., Öreberg A., Jarnestad B. Å., *Tvings kyrka – Underhållsplan*, Sweco FFNS Arkitekter AB, 2019.

Nilsson, Annie, *Tvings kyrkogård – Vård- och underhållsplan 2017*, Ankdammen konsult AB, 2016.

Riksantikvarieämbetet. Fornsök: <https://app.raa.se/open/fornsok/> (hämtad 2020-06-01).

Tuulse, Armin (red.), *Sveriges kyrkor: konsthistoriskt inventarium. Blekinge. Bd 5, En konsthistorisk översikt samt generalregister.*, Stockholm, 1961.

Ullén, Marian, Franzén, Kristina, Lindblad, Jakob & Sjöström, Ingrid, *Blekinge. Landskapets kyrkor*, Riksantikvarieämbetet, 2002.

Övriga uppgifter

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Jonas Barros Eriksson, antikvarie och Henrik Nilsson, byggnadsantikvarie.

Kvalitetsgranskning: Max Laserna, byggnadsantikvarie.

Inventeringsdatum: 2020-05-26.

Fältinventering: Jonas Barros Eriksson, Max Laserna och Henrik Nilsson.

Foto (där inte annat anges): Max Laserna och Henrik Nilsson.

Layout: Henrik Nilsson.

Färdigställd: 2021-01-08.